

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatus De Conscientia, De Peccatis, De Legibus, De Fide, Spe,
Et Charitate

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

§. 2. An delectari de obiecto materialiter malo, verbi gratia, de coitu cum
fœmina, v.g. de commestione carnis die Veneris, sit mortale?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76540](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76540)

mali, malam non esse: nam cognoscere obiectum malum, malum non est. Ergo neque delectari de tali cogitatione malum esse potest. Et confirmo. Deus cognoscit omnia mala, & peccata, & delectatur de tali cogitatione, non igitur potest esse ibi aliqua malitia.

3 Tercio certum est delectationem aliquo modo mirabili, & artificioso in obiectis pravis relucere non esse mortalem, quia non est delectatio de obiecto malo, quatenus malum est, neque quatenus fundat malitiam, sed potius quatenus ab illa praescindit. Obiectum enim talis delectationis bonum quid est, scilicet dexteritas, velocitas, ingenium, fortitudo, inopinatus eventus, & similia, quae licet pravis actionibus adiungantur, non tamen ferunt delectatio, ut illis sunt coniuncta, sed potius ut ab illis praescindunt. Hac enim ratione cum videmus aliquem ex praecipitio cadere, & graviter vulnerari, ridere, & laetari solemus, non quidem de malo illius, sed de modo quo cecidit. Item cum narrantur fraudes, furta, duella, aliaque similia, delectari solemus, quia imbibunt in se inusitatum modum, dexteritatem notabilem: sic Azor, tom. 1, instit. mor. lib. 4, c. 6, q. 11 & alij statim referendi.

4 Adverte supradicta intelligi per se loquendo: nam per accidens saepe est peccatum mortale, vel veniale, delectari de cogitatione, vel de aliquo artificioso peccato. Erit namque peccatum veniale, si cogitatio sit vana, & otiosa: erit mortale, si periculum adit consentiendi in aliquo mortali: sic relato D. Thom. Angel. Sylv. & aliis docet Salas 1. 2, tract. 13, disp. 8, sect. 7, n. 61, 62. Et 64, sect. 45, n. 230, circa finem. Thom. Sanchez, lib. 1, in Decalog. c. 1, a n. 2. Lessius lib. 4, de virtutibus, c. 3, dub. 15, n. 109. Bonacina, de matr. q. 4, punct. 8, n. 7.

5 Sed inquires quomodo cognoscas, an delectatio ex cogitatione, vel ex aliquo artificio oriatur, an vero oriatur ex re mala cogitata.

Respondeo difficillimum esse cogniti, & periculosissimum. Primo enim certum est, ut delecteris de cogitatione debere te necessarii advertere cogitare, alias convinceris de re cogitata delectari & non de cogitatione, quia voluntas ferri non potest in incognitum. Postero autem quod supra cogitationem reflexis, non inde inferri manifeste de sola cogitatione delectari, nam potes & de cogitatione, & de re cogitata delectari. Secundum signum licet non evidens, clarius tamen sumitur ex occasione unde orta est cogitatio: nam si ex honesta occasione cogitas de obiecto pravo, ut quia audis confessiones, legis, studes, praedicas, praesumeris delectari de cogitatione, non de re cogitata, & licet in appetitu sensitivo oriatur delectatio, censuris ei non consentire: at si ex occasione prava, ut ex affectu turpi & otioso, locutione inutili, lectione vna oriatur: non leve indicium est ex re cogitata esse potius delectationem, quam de ipsa cogitatione. Tertium & mihi apertum indicium est ad cognoscendum, unde oriatur delectatio, attendere, an artificium in rebus piis relucens aequè te delectet, ac in pravis, & inhonestis; nam si cum honesta sint, & si elegantiora, & sublimiora, non te ita delectant, signum est non ex artificio tantum, sed ex re cui est annexum artificium, sumi delectationem: hac ratione optime adverte Salas 1. 2, tract. 13, disp. 6, sect. 8, q. 7, n. 65. convincit plurimos consentire in delectatione rerum turpium sub praetextu artificiosi carminis, vel suavis musicae, qui tamen carmina elegantiora rei pie, & honeste audire, & legere recusant, vel saltem minori aviditate legunt, & audiunt, & quasi minus lepida, & artificiosa sibi videntur; indicium sane non leve suae pravae affectionis.

Secundo convinci latenter delectatione carnis ferri, qui frequentius, & libentius loquuntur de occultis partibus corporis, de agritudinibus, medicinis, vestibus, & aliis ad eas pertinentibus, quarum memoria iturpiter in risum incompositos testes aliquid delectationis latentis.

Tertio inquit Salas similis peccati argui, qui metaphoris rerum turpium gaudent, quasi artificioso loquantur, & qui facile multa detorqueant ad turpes sensus, & celebrant minus inconsiderate dicta sub specie ostentandi acumen ingenij, & loquentis imperitiam, qui potius gaudeat rebus turpibus cogitatis: & quamvis haec saepe a mortali excusentur ex inadvertentia, aut ignorantia, aut quia obiectum non est adeo obscenum; saepe tamen ob delectationem formalem rei turpis mortalia sunt, quare omnino vitanda.

6 Quarto certum est delectationem de obiecto formaliter malo etiam sub ratione delectabilis esse mortalem: loquimur de obiecto non venialiter malo, sed mortaliter, hoc est de peccato mortali (nam delectatio de aspectu curioso feminarum, de furto levi, de verbo otioso, veniale est in omni sententia si licet & ipsum obiectum) Suppositum existimo ita certum, ut nulla ratione stante fide dubitari possit: qui enim se iactaret, vel delectaretur de fornicatione habita, de furto commisso, de ieiunio violato suae se, siue ab alio, voluntate sua amplectitur obiectum grauius prohibendum. Ergo peccat mortaliter, & idem est, etiam si de facto haec commiserit, nec commissurus esset, sed fugeret committi, & sic de illo delectaretur, quia iam per voluntatem amplectitur obiectum formaliter malum: parum enim refert esse obiectum verum, vel fictum, ut malitiam

tribuat, Basilus de Leon, lib. 10, de matrimonio, cap. 16, numero 2. & 3.

Ex quo fit si coniuges copulam maritalem habentes, se delectant de copula fornicaria, mortaliter peccaturos, quia approbant obiectum mortaliter malum: contingit enim saepe coniux accedens ad vxorem, cogitationem habere in alia femina, & in illius congressu, quasi in praesenti delectari, nemini potest esse dubium tunc peccate mortaliter: ita Sylvest. verbo debitum, quaest. 2, in fine. Sanchez alios referens lib. 9, matrim. disp. 17, num. 6.

§. II

An delectari de obiecto materialiter malo, v.g. de coitu cum femina, de comestione carnis die Venenis, sit mortale.

- 1 Proponitur sententia negans.
- 2 Contraria affirmans.
- 3 Tercia distinguit de prohibito iure naturali, vel positivo.
- 4 In materia luxuria nulla est delectatio deliberate quaesita de obiecto graui in personis solutis, quae ex lenitate materiae venialis sit.
- 5 An delectari de copula sub conditione, si licita sit, sit mortale? Negat Sanchez de delectatione voluntatis secus de delectatione appetitus.
- 6 Admittenda non est talis distinctio.
- 7 Viduis nullo modo licet de copula habita durante matrimonio delectari.
- 8 Proponitur aliquot obiectiones.
- 9 Soluuntur.
- 10 Mortale est delectari de pollutione naturaliter contingente, tamen si licet illam ob aliquem honestum finem desiderare, aut de ea sic contingente ob curam fidem hominum gaudere.
- 11 Idem est dicendum de aliis materiis.
- 12 Quid dicendum de coniugibus ligatis voto castitatis.
- 13 Quid si ex alio impedimento extrinseco illicita copula sit coniugibus, an possint de copula delectari.
- 14 Quid quando dubium habent de valore matrimonij, & ratione dubij interdicta est debiti petitio. Proponitur sententia affirmans esse licitam talem delectationem.
- 15 Probabilior opposita.
- 16 Respondetur argumentis num. 14. deductis, & resoluitur ratio in absentia coniugis absque pollutionis licitis esse.
- 17 Quid dicendum, quando coniux dubius non est de valore matrimonij.
- 18 Quid dicendum de delectatione in coitu aliorum, proponitur quaedam sententia.
- 19 Resoluitur esse mortale tam delectationem de coitu licito quam illicito.
- 20 In aliis materiis à Venere licita est delectatio de opere bono.
- 21 Si de opere ex aliqua circumstantia malo delecteris, quatenus tale est peccatum.
- 22 De obiecto iure positivo prohibito potest esse delectatio absque peccato.

Variae sunt sententiae.

Prima negat vllam delectationem de obiecto materialiter malo, etiam si sit in re venerea, esse mortalem, sed solum veniale: tribuitur Martino de Magist. tract. de temperantia, q. 3. luxuria ad 17, clarius illam docet q. de pollutione post probationem 4. conclus. Corduba lib. 1, q. 23, dub. 11 §. igitur, illam reputat probabilem. Medina 1. 2, q. 7, art. 6. non audeat illam condemnare, fundamentum huius sententiae est: quia ferè nullum est obiectum, à quo separari malitia per apprehensionem non possit. Ergo de illo ut sic apprehenso delectari potes absque peccato saltem mortali: nam licet virtus castitatis omnes motus, & delectationes circa rem veneream reprimat: at non videtur sub mortali reprimere inefficaces, sed solum illas, quae efficaces sunt, & causa operis.

2 Secunda praecedenti opposita affirmat omnem delectationem de obiecto mortali, siue prohibito iure naturali, siue positivo in quacumque materia sit, esse mortale: ita Medina Cod. de vestit. quaest. 21, §. mihi tamen. Valent. 1. 2, disputat. 6, quaest. 4, punct. 4, ad finem. Azor, tom. 1, instituit. moral. lib. 4, cap. 6, quaest. 1, laet D. Thom. quaest. 4, artic. 8. ubi probat delectationem veneream de opere mortali, mortalem esse, quia mortale est confirmari per affectum peccato mortali, quae ratio aequè probat de obiecto contra castitatem, ac contra quamlibet aliam virtutem, & de prohibito iure naturali, vel positivo.

3 Tercia, & communis sententia est, omnem delectationem mortalem de opere mortali prohibito iure naturali mortalem esse, non item de prohibito iure positivo tradit D. Thom. 1. 2, quaest. 7, q.

quasi 74. art. 8. in cap. 1. ad §. siquidem solum in prohibitis iure naturali exemplum ponit Lessius lib. 4. de iust. cap. 3. dub. 15. et 115. Corduba lib. 2. q. 30. dub. 1. Sanchez alios referens lib. 1. cap. 2. num. 9.

Priorem huius sententiae partem probant Doctores, quia à prohibitis iure naturali separari non potest malitia, quia sunt inriosecè mala: ac à prohibitis iure positivo optime potest separari; siquidem ab illis separari potest prohibitio, quæ facta sunt, sed quatenus in se sunt delectabilia, delectant: si enim die Venetiæ videtas æporum comedentem carnem, & de tali comestione delecteris; delectaris, inquam, de comestione bona, & non mala; siquidem non delectaris de comestione violante legem. Verum, ut distinctè procedamus, prius dicendum est de delectationibus in materia luxuriæ, postea de reliquis.

4. Dicendum ergo primò est in materia luxuriæ nullam esse delectationem deliberatè quaeritam in solutis hominibus in re veterata de obiecto graui, quæ ex leuitate materiae excelsius à naturali: ita communis concordantia, neque contraria viliam habet probabilitatem. Valquez disput. 109. cap. 3. Salas in numerosis referens tract. 3. disput. 6. section. 4. num. 45. Basilius de Lessius lib. 10. de matrim. cap. 16. §. 2. num. 8. lib. 4. cap. 3. dub. 15. num. 109.

Ratio huius conclusionis est, quia delectatio de obiecto veterato est causa per se, & sapre natura coitus, vel pollutionis, commouet enim appetitum sensitiuum, & spiritus vitales subleuantes generationi vocat. Ergo per se est mala, & prohibita. Oculi, tactus, & amplexus nulla honesta ratione accepti peccata sunt, quia initium sunt, & causa per se coitus, vel pollutionis. Quòd verò hæc delectatio mortalis sit, esto si, actus in efficitur ex eodem principio, probò: quia magis quam tactus, oscula, vel amplexus appetitum delectat, maiorique impetu, & efficaciori ad coitum, vel pollutionem promouet, & ratio abest à tali delectatione consensus in opus; vt notauit D. Thom. de virt. 25. art. 4.

5. Ex hoc fundamento inferitur nemini soluto licere delectari de copula sub conditione cogitata, si esset licita; quia illa cogitatio, & delectatio præiens est, & causa, & initium coitus præiens: ita Sanchez, Basilius de Leon & Valquez supra, Limitat tamen Sanchez tom. 3. de matrim. disput. 47. num. 1. & sequ. lib. 1. in Decalog. cap. 2. à num. 31. hæc doctrinam ad solam delectationem appetitui sensitiui, & non voluntatis, quæ appetitui sensitiui fieri non potest in obiectum conditione vestitum, scilicet sub conditione matrimonij, quia imaginariæ non potest representare appetitui obiectum vestitum aliqua conditione, sed absolute, ideo (inquit) appetitum non posse ferri in obiectum licitum, sed in obiectum secundum se, & cum copula in se mala sit in solutis, ideo mala erit talis delectatio, licet delectatio voluntatis; probat autem non posse imaginariam representare appetitui obiectum sub conditione, quia in representatione obiecti conditionalis, est quidam tactus discursus, qui imaginariæ cum brutis communi non est tribuendus: videtur enim in representatione obiecti conditionalis affirmatio, & negatio, vt cum dicitur, si homo est animal, est sensibilibus; æquales enim huic, est animal, ergo sensibilibus.

6. Verum hæc doctrinæ acquiescere non possum. Existimo enim delectationem voluntatis de copula sub conditione audente eius malitiam, si fiat in solutis, malam esse: non quia ex parte obiecti mala sit, sed quia de facto excitat appetitum, & commouet ad copulam præsentem, quæ nullo modo solutis licita est: si enim castitas delectationem appetitui sensitiui refrenat in solutis, quare non debet refrenare delectationem voluntatis; Deinde falsum est appetitum non posse, sicut & voluntatem delectari de obiecto sub aliqua conditione, imaginariæ enim representare potest obiectum vestitum aliqua conditione: nam ad hæc representationem non requiritur discursus, affirmatio, vel negatio, sed sola simplex apprehensio, qualis est in brutis; brutis enim sæpè representantur cibi conuenientes, vestiti tamen aliqua conditione quæ illos à sumendo remouet, & verè comederent illos, nisi timor domini castigantis addelet; habent ergo appetitum sub conditione: sic Ioann. Salas tract. 13. disput. 6. sect. 18. num. 189. & sect. 30. n. 200. Quòd verò in voluntate delectari, non solum gaudium, sed etiam delectatio, videtur necessariò affirmandum exemplo Christi, qui summum gaudium viuo Deo habebat: imò gaudebat vehementer se pro redemptione mundi pati; & moti non tamen de illa morte habebat delectationem, sed potius tristitia, iuxta illud, *tristis est anima mea usque ad mortem*, quæ tristitia non solum in appetitu, sed etiam in voluntate residet. In quo autem differant gaudium, & delectatio voluntatis, non est facile explicatum. Deo ergo gaudium esse quandam complacentiam approbationem boni possessi, quia voluntas vult ita esse, & complacet, vt ita sit; tendit enim ad rem, prout est in se; delectatio verò non respicit rem, prout est in se, sed prout sibi est utilis, & conueniens, & de illa vt sic delectatur: quare delectatio ex gudio sequitur; ac non semper gaudium inferit delectationem.

Adde difficillimo negotio distingui posse delectationem voluntatis à delectatione appetitus; habent enim huiusmodi potentia talem inter se annexionem, vt vix eorum actus distingui possint, vt ex præsentia constat.

6. Secundo infero non esse licitam viduis delectationem tam voluntatis, quam appetitus sensitiui ortam ex cogitatione copulæ habitæ tempore matrimonij, neque sponsis de futuro delectati de copula habenda tempore coniugij: quia talis delectatio non sumit suam bonitatem, vel malitiam ab obiecto, quod bonum quidem est, sed ex oppositione, quam de præsentia habet cum virtute castitatis, eo quòd de præsentia excitet, & commoueat spiritus subleuantes generationi, & pollutionis, vel coitus præsentis initium sit: & ita tenet Sanchez plures referens lib. 9. de matrim. disput. 47. num. 4. Bonacina q. 4. de matrim. punct. 8. n. 13. Valquez 1. 2. disput. 114. n. 3. Basilius de Leon lib. 10. de matrim. c. 16. §. 2. n. 10. & 11. Lessius lib. 4. de iust. c. 3. dub. 15. num. 120.

8. Sed oblicies. Eiusdem bonitatis, & malitiæ est operatio, & eius delectatio, teste Aristotel. communiter recepto lib. 10. Ethic. cap. 3. ad finem, & cap. 5. sed operatio, quàm delectatio habet pro obiecto, est licita. Ergo. Secundo delectati de copula, est copulam approbare, & de illa gaudere; sed gaudium, & approbatio copulæ licitæ licita est. Ergo licita est talis delectatio. Tertio coniugibus licitum est, delectari de copula tunc habita, quia delectantur de obiecto bono, sed idem est obiectum cum vidui sunt. Ergo licet de eodem delectari; diuersitas enim temporum speciem moralem non variat, si in obiectis non sit variatio. Quarto licitum est delectari de comestione carnis tempore quo licet, de occasione latronis à iudice facta, de distributione pecuniæ alienæ, casu quo esset propria. Ergo etiam erit licitum delectari de copula: & ita tenet de sponsis de futuro Medina referens Vid. 1. 1. quest. 74. artic. 8. dub. 3. & sibi Zumel, disput. 4. c. 3. Paludan. in disput. quest. 3. art. 1. n. 9. & probabilem reputat Corduba lib. 1. quest. 23. dub. 13. & de viduis docuit idem Medina dub. 2. Palud. Zumel, supra. Valent. 1. 2. disput. 6. quest. 4. p. 4. Syluester verbo delectatio quest. 13. Emanuel Sá, verbo luxuria, n. 13. Salas tract. 13. disput. 6. sect. 18. numer. 190. probabile reputat delectationem etiam appetitui sensitiui de obiecto turpi sub conditione audente eius malitiam licitam esse, & sect. 29. loquens de sponsis de futuro, solum vt probabilis defendit non esse eis licitas tales delectationes, & sect. 30. n. 200. in viduis reputat probabilius posse delectari de copula habita.

9. Verum retinenda est nostra sententia affirmans delectationem veteratam tam voluntatis, quam appetitus sensitiui in petitionis solutis esse mortalem. Dixi, tam voluntatis, quam appetitus sensitiui: quia delectatio voluntatis excitat delectationem appetitus propter sympathiam naturalem, neque valet distingui, quando delectatio est voluntatis solum, quando verò sit etiam appetitus, vt bene probat Valquez disput. 113. c. 2. & disput. 108. c. 2. Salas disput. 6. sect. 30. n. 200. Quocirca.

Ad primum dico eiuſdem bonitatis & malitiæ esse delectationem cum operatione, quam causat, non cum operatione, quam habet pro obiecto. Cùm autem delectatio de copula licita causet illicitam, quia causat copulam de præsentia, quæ illicita est; ideo ipsa delectatio illicita est. Secundo respondeo eiuſdem bonitatis, vel malitiæ esse delectationem cum opere, quod habet pro obiecto: ac obiectum delectationis non est copula præterita, quatenus præterita, sed quatenus vt apprehensionis modò sit præiens, & quasi modò sit exercita, & cum de præsentia illicita sit, efficitur illicitam esse eius delectationem.

Ad secundum nego delectari de copula esse formaliter copulam approbare: aut de illa vteunque gaudere: nam in omni sententia licitum videtur esse, gaudere, quòd debitum marito reddiderit, & cuiuslibet licitum est gaudere, quod coniuges sibi iniuicem debitum reddant: quia hic actus totam suam bonitatem, & malitiam sumit per ordinem ad obiectum sicuti actus desiderij, & voluntatis efficacis: ac delectatio inefficax cùm non respiciat obiectum, vt præteritum, neque vt futurum, sed abstractat ab illo, eius malitia, & bonitas non per ordinem ad obiectum, ex quo originem sumpsit, sed ex effectu, quem causat, desumenda est. Et forte hoc est quod voluit dicere Lessius lib. 4. cap. 3. dub. 15. num. 120. Bonacina quest. 4. matrimonij punct. 8. num. 14. Salas 1. 2. tract. 13. disput. 6. sect. 29. & sect. 30. num. 199. cùm dixerunt sponsis de futuro non licere delectari de copula futura, neque viduis de copula præterita apprehensa per imaginationem, vt præsentem, & tunc exercita; licet verò de illa, vt futura vel præsentem.

Ad tertium nego coniugibus licitum esse delectari de copula tunc habita, quia delectantur de obiecto bono, sed quia delectationes non sunt eis tunc prohibitæ; cùm enim licita eis copula sit, & licita esse debet causa illius.

Ad quartam admitto licitas esse illas delectationes, quia non habent specialem deformitatem cum virtute; & nego tamen licere delectationem de copula ob rationem sæpè dictam.

10. Tertio inferitur nullo modo tibi licere delectari de pollutione

DE
CASTRO
PALAZO
TOM.
I
EN

pollutione in somnis habita, vel coitus sine peccato contingente: quia talis delectatio causa est excitativa pollutionem coitus praesentis, & ob eam causam prohibetur a castitate. Ita Zumel plures refertens 1. 2. q. 74. artic. 8. disp. 4. dub. 2. Et 4. Salas 17. 13. disp. 6. sect. 3. 2. num. 219. Basilius de Leon lib. 10. c. 16. §. 2. num. 12. At licitum est de illa pollutione gaudere ob effectum inde sequentem, & ob eandem causam desiderare, quia tunc non est propriè delectatio de pollutione, sed de eff. & inde sequuto. Verbi gratia, licet desiderare, vt pollutio naturaliter contingat ob tentationes sedandas, & ob eundem effectum de illa gaudere: hac enim ratione Ecclesia gaudet de Adæ peccato, cum dicit: *O felix culpa, quæ talem, ac tantum meritis habere Redemptorem.* Sic Valquez disp. 1. 5. cap. 2. Et 3. Basilius supra. Lessius lib. 2. c. 3. d. 14. n. 105. Saa. *Verb. luxuria, n. 11.* Salas plures refertens 17. 13. disp. 6. sect. 3. 2. n. 217. Et seq. Sanch. lib. 1. in Decal. c. 2. n. 18.

11. Quod dictum est de pollutione ob huiusmodi finem, dicendum est de homicidio, fornicatione, & aliis peccatis, licitam esse, isquam, delectationem non illorum præciæ, sed quatenus fuerant cause alicuius boni effectus. Sic Basilius lib. 10. de matrim. cap. 16. num. 2. sine. Et num. 12. sine. Salas 17. 13. disp. 6. sect. 3. Bonacina de matrim. quest. 4. punct. 8. num. 8. Neque obstat, si dicas te non posse procurare pollutionem, homicidium, fornicationem: ergo neque de illis contingentibus delectari, quia procurare pollutionem est esse causam illius: at delectari de illa naturaliter contingente ob effectum relictum non est esse causam illius. Ergo non est, vnde talis delectatio videtur. Verum si loquamur de desiderio: est Emanuel Saa. *Verb. peccatum, n. 13, in editione Complutensi,* affirmet licitum esse desiderare illud; de quo est licitum gaudere. Et idem docet Lessius lib. 4. cap. 3. dub. 14. num. 105. *Verb. dico quare.* At mihi videtur id verum non esse; licitum enim est gaudere, quod aliquis fuerit interfectus non ex displicentia personæ, sed ob hereditatem inde provenientem: at interfecionem eius desiderare non videtur licitum. Item nullo modo licet desiderare, vt aliqui nefariè copulenter, ad habendos filios, quia licet desideret finem bonam, desiderat illum medio peccato: at postea iam peccato licitum esse videtur de illo, secundum quod causabit liberos gaudere. Quare solum licet desiderare ob bonum finem illud obiectum, quod sine peccato effici potest, licet, inquam, desiderare pollutionem naturaliter contingentem, non voluntariè contingentem mortem naturalem alicuius, vt à peccato cesset, vel tempus iam non turbet. In omnium enim sententia certum est nullo modo licere supradicta procurare: non enim quidquid licet desiderare, licet efficere, quia alio modo tendit desiderium in obiectum, ac tendit operatio: desiderare enim potest clericus, vt latrones interficiantur, non tamen potest illos interficere, quia non desiderat interfici à se, sed ab alio: quæ omnia notavit Sorus 1. de iust. q. 12. art. 1. *Verbis finem Nauarr. sum. c. 16. n. 17. rat. 6.* Salas alios refertens 17. 13. disp. 6. sect. 3. 2. n. 220. Lessius lib. 4. c. 3. dub. 14. n. 104. *Verb. dico secundo.*

12. Quod inferret non esse licitum coniugibus ligatis voto castitatis delectari de copula legitime habita, vel habenda; qui licet obiectum bonum sit: at delectatio bona non est, eo quod aduersetur voto castitatis, quod prohibet omnem delectationem em sensibilem veneream. Sic Basilius de Leon num. 12. Sanchez lib. 9. de matrim. disp. 44. num. 25. Valquez disp. 12. num. 10. Temperant tamen aliqui hanc doctrinam. Coninchus disp. 34. de matrim. dub. 11. num. 109. ne habeat verum in coniuge, qui votum castitatis emisit absque consensu alterius coniugis, & ratione cuius non deobligatur à debiti redditione. Nam tunc delectatio non videtur prohibita, siquidem absolute copula non est prohibita, cuius ipsa potest esse causa: at eadem cum Sanchez, Conincho n. 115, & Valquez supra, talem delectationem tibi esse prohibitam ratione voti castitatis, quia ratione illius obligatus es abstinere ab omni carnali delectatione quantum est ex te, seu quæ sine iniuria alterius coniugis omitti potest: at talis delectatio omitti potest sine iniuria coniugis. Ergo. Neque obstat illam delectationem initium esse posse copulae licitæ, quia non prohibetur ratione copulae, cuius initium esse potest, sed ratione sui ob votum castitatis. Adde initium esse non copulae licitæ, sed illicitæ: nam est initium copulae peccatæ à delectante, non copulae reddita, ratione enim delectationis, ipse qui delectatur, copulam petit. Sic Lessius n. 106. Valq. 1. 2. disp. 15. c. 2.

13. Sed quid si ex alio impedimento extrinseco copula coniugalis illicita sit, vt quia vterque, vel alter astitatem contraxerant, vel prohibiti sunt copulari, vel ex copula damnata est sequendum proli; an tunc licita sit delectatio de copula?

Negat Basilius de Leon lib. 10. de matrim. cap. 16. §. 2. num. 12. quia delectatio tunc initium est copulae illicitæ. Probabilius tamen existimo oppositum; quia est copula ex accidente illicita sit, at per se licita est. Ergo delectatio licita erit, cum delectatio non respiciat copulam secundum quod ex circumstantia vitatur, sed secundum quod se habet. Et confirmo, si votum castitatis fecisset coniux non absolutum, sed limita-

tum, scilicet non accedendi ad vrotum: certum est non peccaturum aduersus votum in delectatione mortosa. Ergo delectatio mortosa non sumit suam bonitatem, vel malitiam ex copula, quam de presenti potest cauare attendendo ad circumstantias extrinsecas, sed de copula, quam potest cauare per se. Adde in impedimento affinitatis esse rem manifestam, cum ratione huius impedimenti solum accatur coniux à debiti petitione. Ergo non à delectatione illius. Ita docet Sanch, lib. 9. de matr. disp. 44. à n. 21.

14. Maior dubitatio est, quando coniugi dubium est de valore matrimonij, & ratione dubij interdicta est debiti petitiõ, an tunc licita sit delectatio? Videtur licita: tum quia copula coniugij dubitandi absolute licita est: tum quia delectatio non infert copulae petitionem potius quàm redditionem, sed est indifferentis. Ergo ratione huius indifferentiæ licita erit talis delectatio. Et confirmo. Tactus, qui ab vno coniuge in absentia alterius haberetur, non est mortalis, vt defendit Sanch, disp. illa 44. n. 16. quia de se est indifferentis ad copulam licitam, vel illicitam, neque delectatio mortosa copulae cum coniuge abscate quia referri potest ad copulam coniugalem, licet actu non ditigatur. Ergo similiter delectatio de copula à coniuge dubio excutabitur à mortalitate, quia ordinari potest ad copulam licitam, qualis est petita ab altero coniuge.

15. Dicendum tamen existimo prohibitam esse talem delectationem: quia in solutus omnis delectatio carnalis tum extrinseca, quam intrinseca prohibita est, eo quod aduersatur castitati cohibenti omnes has delectationes: sed qui dubius est de matrimonij valore, non habet ius petendi has delectationes, nisi in quantum necessarium fuerit ad seruandum ius illiusdem alterius partis bona fide contrahentis: at ad conferendum ius alterius comparis nunquam est necessarium coniugem dubium in morte cogitando delectare, licet neque se in absentia coniugis tactibus prouocet. Ergo nullo modo talis delectatio est illi licita: & ita tenet Sanchez lib. 9. de matr. disp. 44. n. 24. Coninch, disp. 34. de matr. dub. 11. n. 115.

16. Ad rationem oppositam respondeo, cum copula solum licita sit, casu quo petatur: at subiecta tali petitione licita sit, efficitur delectationem, quæ non supponit, neque supponere potest, petitionem semper illicitam esse: quia non habet conditionem, quæ illam possit honestare. Ad confirmationem, est Nauarr. Saa. Corduba, & alij quos refert Sanchez disp. 44. n. 2. & Basilius de Leon lib. 10. de matrim. cap. 16. num. 11. existentium tactus, & delectationem appetitus sentiens in coniuge absente mortalia esse; quia cum non possint esse causa, & principium liciti coitus eo quod sit impossibilis, vel pollutionis, vel pollutionis, vel pollutionis. Nihilominus existimo tales delectationes, & tactus absque periculo pollutionis non esse peccata mortalia, eo quod ratione matrimonij omnes delectationes carnales, quæ ad copulam per se ordinantur, à mortali sine excusata. Quod verò copula sit impossibilis, cum impossibilis sit per accidens, non tollit quominus delectatio ad illam ordinetur, idè quæ licita sit, & ita tenet Valq. 1. 2. disp. 13. c. 2. Sanch, n. 3. Coninchus disp. 34. dub. 11. n. 113. At in coniuge dubitante de valore matrimonij, cum nullam causam habeat honestandi delectationes carnales, nisi ad petitionem comparis carentes dubitatione: nullo modo illi est licita talis delectatio, aut tactus.

17. Quod si coniux dubius non est de matrimonij valore, neque aliquo impedimento voti, affinitatis, aut similibus ligatus est: probabilius existimo licitum esse delectari de copula maritali habita, vel habenda, ac si praesens esset, modo absque periculo pollutionis: quia omnes hæc delectationes coniugibus sunt licitæ, eo quod principium, & dispositio sint copulae coniugalis, quæ illis licita est. Ita Valq. 1. 2. disp. 113. cap. 2. Sanch, lib. 9. de matrim. disp. 44. n. 3. Coninch, n. 113. Neque redditur mortalis, etiam si inde conseruat membris pendendi alteratio, & commotio absque pollutionis periculo, quia hæc omnia ad copulam materialem de se ordinantur: si tamen propter eorum delectationem appaeratur, erit culpa venialis, quia extrahitur à suo fine. Sic Valq. n. 4. Sanch, n. 5. Salas 17. 13. disp. 6. sect. 30. n. 206. Quod verò Salas ibi n. 205. affirmat mortale esse, si coniuges se delectant de copula maritali imaginaria, & ficta, mihi non probatur; quia parum refert copulam esse fictam, vel veram, si delectat in absolute illis prohibita non est, & non fertur ad obiectum formaliter malum, & ita tenet Sanchez disp. 44. n. 22.

18. Quinto inferret quid dicendum sit de delectatione in coitu aliorum, & quidem si coitus aliorum malus sit, & de illo sic apprehenso delecteris, nemini est dubium te peccare, quia placet tibi, & approbas obiectum malum. At si coitus aliorum à culpa excusetur, eo quod fuerit in amentia, Herrera disp. 31. quest. 17. existimat non esse mortale, quando absque periculo propriæ libidinis, & iniuria prolis; quia amentibus, inquit, nulla est lex posita, & idem est de eorum coitu delectari, ac delectari de coitu brutorum. Verum si coitus aliorum à culpa excusetur ob ignorantiam, somnum, aut ebrietatem, existimat mortale esse de illo sic apprehenso delectari; quia hic peccantes lege adstringuntur, licet ab illis ob ignorantiam excusentur. Ergo

Ergo delectari de illorum coitu, est delectari de actu prohibito. Adde, hos ignorantibus non licet coniungere, nec confutere, ut coniugantur. Ergo nec licet de illorum coniunctione delectari.

19 Ergo verò existimo de omnibus esse morale, sic Cordaba lib. 2. q. 30. sine salis tract. 13. disput. 6. sect. 31. n. 118. Azor. tom. 1. in fin. moral. lib. 4. cap. 6. quæst. 9. Mourcor, quia omnes tam cibij, quam amens legere tenentur, licet ab illa ob ebrietatem, vel amens fuerint excusati, Ergo delectari de illorum coitu per se, est delectari de obiecto malo. & solum per accidens excusato à malitia. Ergo est mala delectatio. Confitemur. Nemini licet amens ad necem hominis inuitare, neque ebrios inter se coniungere, neque delectare, ut iudex erret in profectenda sententia, aut testes falsum testimonium dicant, etiam ignorantibus, quia mala illa, & peccata, à quibus amens, & ebrii per ignorantiam excusantur, tibi erunt voluntaria, & grata. Deinde in venenis est specialis ratio, quare de his obiectis nequas delectatur, quia delectationes de his obiectis non solum sunt prohibita, quia ad obiecta prohibita referuntur, sed etiam ratione sui, & ob repugnantiam quam habent cum castitate, excusant enim, & commouent de se appetitum ad coitum. Ergo siue obiectum excusatur à malitia, siue non, delectatio de illo mala est. Unde non solum delectatio de coitu à malitia per accidens, excusato mala est, sed etiam delectatio de coitu matrimoniali aliorum; quia talis delectatio excitat in habente illum, fluxum feminis. Et licet aliquando non excitet, hoc est per accidens, ex se enim habet excitare, ac proinde à cuius excusati non potest, esto contra tenet Salas supra n. 2. 15. tam de delectatione voluntatis, quam appetitum sensitiui, sitioh si quæ, est talis distinctio.

20 Verum si de delectatione in aliis materijs à Venere loquamur, dicendum est primo licitam esse delectationem de quolibet opere bono, siue à se, siue ab alio factam sit. Probo, quia obiectum bonum est, & nullum prauum affectum mouet. Ergo licet de illo delectari, sicut delectare. Qua ratione illudum est de delectari de suspensio latrone de inimicis iure vastans, sic omnes Doctores.

21 Dico secundò, Si opus ex aliqua circumstantia malum sit, & de illo, vel est sub tali circumstantia, delecteris, delectatio peccaminosa est, sicut & ipsum opus, sic Basilius de Leon lib. 10. de matrim. cap. 16. num. 16. Ratio, meo iudicio, est euidens, quia delectatio vel est approbatio obiecti, vel supponit illius approbationem; sed approbare obiectum malum, malum est. Ergo de illo si delectari malum erit. Explico conclusiorem. Approbatio est sanam comedere carnes in Quadragesima, si de tali comestione delectaris, procul dubio delectaris de obiecto formaliter malo; similiter si te iudicem fingis, & sub hac apprehensione contemplaris vindicare de inimico, quis dubitare potest te peccatum cum obiectum formaliter malum approbes.

22 Dico tercio, de quolibet obiecto iure postiuo prohibito potest abique morali delectatio esse, dummodo intellectus repræsentet voluntati obiectum denudatum conditione vitians, & voluntas & appetitus in illud ve sic repræsentatum feratur. Hæc conclusio est communis, Lessius lib. 4. cap. 3. dub. 15. n. 11. & seq. Vazq. 1. 2. disp. 110. cap. 2. Sanch. alios referens lib. 1. Decal. cap. 2. n. 10. Ratio videtur aperta, quia obiectum, ut sic repræsentatum, non inuoluit malitiam. Ergo nequit illam delectationem tribuere; posse autem tali obiectum denudatum per intellectum à conditione vitiantem, apertum est, cum ab extrinseco habeat malitiam, sicuti & prohibitionem hæc ratione tibi non est morale. si in Quadragesima delecteris de esu carnis absolute, quia esus carnis in se malus non est, neque in se inuoluit prohibitionem; esset tamen mortale si delectatio esset de esu carnis in Quadragesima facta, ita vt obiectum delectationis illammet circumstantiam comprehenderet.

Dices. Sanè nullo modo licet velle in Quadragesima comedere carnes, etiam si non velis illas comedere, quatenus sunt prohibita. Ergo neque etiam licet in Quadragesima de esu carnis delectari.

Respondendo negando consequentiam. Ratio disparitatis est, quia voluntas efficax tendit ad consequendum opus, & cum ab opere sic exercito separari non possit malitia, neque à voluntate efficax separari potest: at delectatio cum operis executione non sit, potest in opus denudatum à conditione vitiantem ferri, ac proinde malum non esse, vt bene notauit Coninchus disput. 34. dub. 11. n. 110. Bonaccia de matrim. quæst. 4. par. 8. n. 11.

Dico quartò, de obiecto iure naturali prohibito mala est delectatio, quous ab illo præcindi non potest malitia: et si ab illo obiecto in aliqua circumstantia facta separari potest malitia, non erit mortalis eius delectatio. In priori parte huius conclusionis omnes conueniunt: nam tunc delectatio non habet, vnde honestari possit, cum malum semper approbet. Quia ratione nunquam potest esse licita delectatio de idololatria, odio Dei, mendacio, infidelitate, & similibus, quia in nulla circumstantia hæc licita esse possunt. Secunda pars paucis ardet, eo quod existimant à prohibitis iure naturali separari non posse malitiam, & prohibitionem. Verum si rectè expendatur, clara est: factum enim licitum esse potest necessitate

gravi vigente, homicidium auctoritate publica factum: si igitur quis delectaretur de horum actuum substantia, non intertur delectari de illis, quatenus mali sunt; siquidem, & mali, & boni esse possunt, secundum diuersas circumstantias in quibus fiunt; hac enim ratione, vt bene dicit Azor statim allegandus, non peccat mortaliter, qui se ducem fingens in bello iniusto delectatur, quod strenue pugnaverit, iurificè se defenderit, aliisque huiusmodi fuerit operatus. Item ipsemet Thomas Sanchez, qui lib. 1. cap. 2. num. 11. affirmat, delectationem de prohi bitis iure naturæ semper esse malam, n. 35. nobiscum videtur consentire, siquidem admittit non esse culpam lethalem, si laicus se apprehendat Sacerdotem, & iurisdictionem habentem; delectatur in confessionibus audiendis, quia audire confessiones non est malum, nisi quatenus sit à non habente potestatem; quare dum non delectatur de huiusmodi conditionis absentia, non delectatur de aliquo malo, sic dicendum in duello homicidio, & similibus, quæ licita, & illicita esse possunt, ita tenet Basilius de Leon lib. 10. de matrim. cap. 16. num. 19. Azor tom. 1. in fin. moral. lib. 4. cap. 6. quæst. 1. in fin. & Thomas Sanchez lib. 1. in Decalog. cap. 2. num. 16. sine. Coninch. supra num. 110.

§. III.

An delectatio, & desiderium obiecti mali sub conditione auferente eius malitiam, mortale peccatum sit.

- 1 Explicatur quæstio.
- 2 De prohibitis iure positio non est peccatum.
- 3 Quod attendendum de prohibitis iure naturæ? Proponitur quædam sententia non posse honestari talem delectationem.
- 4 Probabile est honestari posse.
- 5 Satis sit argumentis num. 3. positio.
- 6 Aliqua aduertuntur pro superioris doctrina intelligentia.

1 **D**esideras comedere carnes die Venetis, occidere, mentiri, vindicare, idololatrare si tibi liceret, & de illis sub tali conditione apprehensis delectaris, committis peccatum, ac si conditionem non apposuissis.

2 Si de prohibitis iure positio loquamur, recepta omnium sententia est, te non peccare, si apponas conditionem excusantem à malitia, & sub ea obiectum velis, vt si velis in Quadragesima comedere carnes, casu quod Ecclesia permitteret, stante enim Ecclesie permissione talis comestio licita est. Ergo velle comestorem sub tali conditione est velle obiectum bonum nulla ex parte maculatum.

3 Quod si de prohibitis iure naturæ loquamur distinguendum est. Aliqua enim sunt, à quibus separari potest malitia; alia à quibus malitia est inseparabilis. Prioris generis sunt, coitus, homicidium, furum, infamatio, quæ stante aliqua conditione licita sunt, coitus enim licitus est, si cum vxore propria fiat, homicidium, si auctoritate publica, furum, si vigente necessitate, infamatio, si honesta causa intrecdat. Alia sunt, à quibus malitia separari non potest, quia nullus casus dabilis est, in quibus hæc liceant, vt mendacium, fornicatio, vindicta, idololatria, odium Dei, & similia. Si voluntas fertur in prioris generis obiecta sub conditione auferente eius malitiam, existimo peccatum mortale non esse, quia fertur in obiectum denudatum à malitia; hæc enim ratione non peccat mortaliter religiofus, qui velit ducere vxorem, casu quo liber esset à voto, & occidere latrones casu, quo iudex esset, & alienum accipere necessitate vigente, sic Caietaus in summa, verbo cogitatio. Emanuel Saæ verbo peccatum. Mai. 1. tom. sum. cap. 12. n. 1. in 2. edit. Basilius de Leon lib. 10. de matrim. cap. 16. num. 20. Th. Sanch. alios referens lib. 1. in Decal. cap. 2. n. 11. & alij Doctores statim referendi. Quod si voluntas fertur in posterioris generis obiecta, quæ in nullo euentu licita esse possunt, affirmat Thom. Sanch. n. 13. Basilius de Leon supra Azor tom. 1. in fin. moralium, lib. 4. cap. 6. q. 10. te peccare mortaliter, quomocumque ea velis, etiam si ea velis sub conditione, si tibi liceret, vel si non essent mala, vel prohibita. Nam cum impossibilis sit talis conditio, pro non adiecta debet haberi, ex text. in cap. fin. de conditionib. appositis, ac si conditio non esset apposta, sed absolute in talia obiecta motus fuisset, nemini est dubium te peccaturum grauer. Ergo etiam si conditionem apposueris. Secundo cum dicitis velle mendacium, si esset licitum, conuincis de desiderate licitum esse mendacium. Ergo desideras, vt naturæ retum mutentur, & iure naturæ verita liceat. Ergo peccas. Tertio nemini esse potest dubium, hunc actum esse culpam lethalem, si esset licitum. destruerem Deum, cum tamen conditio rationem malitiam auferre videretur.

4 Nihilominus existimo satis probabile non esse peccatum mortale hæc obiecta intrinsece mala desiderate, vel de illis delectari sub conditione, si licita essent, vel si Dei offensa non essent; sic tenet expressè Valquez 1. 2. disput. 116. cap. 2. Sayrus in claus. regia, lib. 8. cap. 7. num. 28. & 29. Salas tractum 13. disputat. 6. sectio. 27. num. 180. Emanuel Saæ in edit.

DE CASTRO PALACIO TOM. II. LIB. IV.